

Afscheidsinterview

“Samen kom je tot nieuwe, soms onverwachte inzichten”

Sjaak de Lig (66) heeft 31 augustus zijn laatste werkdag bij CROW. Ruim zestien jaar was hij in dienst. Eerst als consulent en trainer, later vooral als beheerder van de RAW-systematiek en mede-ontwikkelaar van het uitwisselformaat voor de bestekken. Voor die tijd werkte Sjaak 25 jaar bij een aannemersbedrijf. Hij weet alles over aanleg en onderhoud van riool en kent de RAW-systematiek uit de praktijk. Bijzonder: Sjaak is nooit opgeleid als ICT'er, maar leerde zichzelf programmeren. Die digitale vaardigheden kwamen ook bij CROW goed van pas. Ja, Sjaak is een collega om te koesteren. Hoe kijkt hij terug op de afgelopen jaren en wat gaat hij doen na zijn vertrek?

Het is half juli als we elkaar spreken. Hoe hij afscheid gaat nemen is dan nog niet helemaal bekend. Een etentje in petit comité? Of toch nog iets groters?

Sjaak zit middenin de afrondende werkzaamheden. Hij kan de knop al aardig omzetten, vertelt-ie. Werk overdragen, de agenda leeg vegen; het is vooral zorgen voor een zachte landing.

“Tot mijn verrassing kreeg ik deze week nog een mailtje of ik in die laatste weken mee wil denken over een doorstart van basisspecificaties.” Lachend: “Blijkbaar moeten collega’s wennen aan ‘t idee dat het ook voor mij een keer ophoudt.”

Dik zestien jaar is hij in dienst bij CROW. Hoewel het pensioen lonkt, wil Sjaak niet helemaal stoppen met werken.

“Ik ga op zzp-basis opdrachten doen voor bedrijven. Dan moet je vooral denken aan softwareontwikkeling in combinatie met data van CROW. Met mijn kennis van de systematiek hoop ik bestaande contacten nog wat vooruit te helpen. Ja, zo blijf ik er toch wat bij betrokken.”

Sjaak is ruim 44 jaar getrouwd, heeft vier dochters en zeven kleinkinderen.

“We hebben zo’n 22 jaar in Leerdam gewoond en daarna 13 jaar in Barneveld. Vorig jaar zijn we terug gegaan naar Leerdam. Twee van onze kinderen wonen daar en er kwam een mooi project vrij met levensbestendige woningen. Ik zat eerlijk gezegd niet op een verhuizing te wachten, maar het was een unieke kans, dus we hebben ‘t toch maar gedaan. Het fijne is ook dat alles nieuw en duurzaam is; met een warmtepomp, zonnepanelen, driedubbel dik glas en andere

goede isolatie. Ja, dat merk je direct. Het is warm in de winter en koel in de zomer.’

In zijn vrije tijd is hij vaak voor de kerk aan het werk.

“Mijn vrouw en ik zijn al jaren betrokken bij evangelische gemeenten; eerst in Leerdam, later in Barneveld. We hebben jeugdwerk begeleid en gesprekskringen geleid. Meerdere avonden per week, maar ook mooi werk om te doen. Daarnaast fietsen we regelmatig en maak ik videofilms, die ik in de computer bewerk. Zo’n week zit zo weer vol. Het lijkt mij ook heerlijk om straks meer tijd in ons gezin te kunnen steken. We zijn een hechte familie, dus er ligt altijd wel een klusje of uitje in ‘t verschiet.”

Sjaak heeft de hbo-studie Civiele Techniek gedaan en ging in 1977 aan het werk bij een aannemersbedrijf in de Alblasserwaard, waar hij ook voor het eerst hoorde over de RAW-systematiek.

“Wij waren vooral actief in de regio Utrecht en Den Haag, waar ze al vrij snel met de RAW-systematiek werkten. Je had

al snel merkte iedereen hoe prettig dat was. Doordat het bestek zo gedetailleerd was, werd de discussie over meer en minder werk vaak een stuk eenvoudiger. In RAW-bestekken en in de Standaard stond gewoon vast wat wel en niet bij de verplichtingen van de aannemer hoorde. Daarmee voorkwam je ook onderlinge spanning door verkeerde verwachtingen.”

Sjaak had meteen het goede gevoel bij die nieuwe systematiek.

“Misschien ook omdat ik affiniteit heb met automatisering. En ik vind het gewoon prettig om met heldere overzichten te werken. Bij het aannemersbedrijf waar ik destijds werkte, heb ik gezorgd dat de eerste computers werden aangeschaft. Dat was wat in die tijd. Niet alleen voor de administratie, maar ook ondersteunend aan de RAW-systematiek. Je werkte toen nog met het besturingssysteem MS-DOS. De calculaties stonden op van die grote floppy disks. Later kwamen er kleinere diskettes, maar we stonden nog aan het begin van het digitale tijdperk.”

— *“Met behulp van boeken en wat uitleg had ik mijzelf het programmeren aangeleerd. Zo schreef ik een eerste calculatieprogramma dat zelfs nog is verkocht aan tien collega-aannemers”* —

begin jaren tachtig overal bijeenkomsten waarin RAW werd gepromoot. Onder meer omdat de gemeente Den Haag ons een RAW-bestek had gestuurd, heb ik die bijeenkomsten ook bezocht. Ja, Den Haag was een van de eerste gemeenten die er daadwerkelijk mee aan de slag ging. Ik weet nog dat het RAW-bestek voor alle partijen best even wennen was.”

Opeens was zo’n bestek tot achter de komma uitgewerkt, vertelt Sjaak.

“In het verleden kreeg je van de opdrachtgever een tekening met daarbij een globale berekening. Niet meer dan een raming. Zoveel meter riool, dus zoveel buis etc. En ook bij het grondwerk; je moest zelf maar uitrekenen hoeveel zand er nodig was en hoe je dat aanpakte met de bestrating bij het vervangen van riolering. Vervolgens kwam RAW en was opeens alles ingedeeld in bestekposten. Als aannemer moest je overal detailprijzen voor aanleveren.”

In de omslagperiode gaf dat veel extra werk.

“Ja, alle activiteiten werden beschreven en vastgelegd. Maar

“Met behulp van boeken en wat uitleg had ik mijzelf het programmeren aangeleerd. Zo schreef ik een eerste calculatieprogramma dat zelfs nog is verkocht aan tien collega-aannemers. Dat stuk ICT heb ik er uit interesse altijd bij gedaan. RAW-bestekken konden we via het programma automatisch inlezen. Dat bood grote voordelen in snelheid van calculeren, maar ook in het doorrekenen van calculaties. Voor die tijd gebeurde dat nog gewoon met een rekenmachine; iedere aanpassing betekende een nieuwe doorrekening. Dankzij de computer werd dat een spreekwoordelijke druk op de knop.”

Sjaak was bij het aannemersbedrijf uitgegroeid tot hoofd-bedrijfsbureau

“Naast calculaties deed ik ook aanbestedingen. Dat was nog een echte gebeurtenis. Alle inschrijvers deden een enveloppe met hun inschrijving in een bus. Daarna werd – precies op tijd – de bus geopend en las men de prijzen van de inschrijvingen voor. Ja, dat was altijd een spannend moment. Want was jouw aanbieding de laagste of waren er inschrijvers die nóg lager hadden ingeschreven?”

— “Ja, ik vind het leuk om te blijven leren en ontwikkelen. Anders wordt het leven al snel saai” —

“Toen het aannemersbedrijf werd verkocht, heb ik nog overwogen om het samen met een collega te kopen. Maar dat verliep niet zoals wij ‘t voor ogen hadden. Uiteindelijk dacht ik: het wordt misschien gewoon tijd voor iets nieuws. Na een tijdelijke baan elders kwam ik in 2005 bij CROW terecht. Ja, hoe ging dat... Ik zag een advertentie in de krant; ze zochten een consultant. Ik dacht: ik weet wel wat van systematiek en ik heb ruime ervaring... In die tijd kreeg je nog tien sollicitanten op zo’n functie. Tegenwoordig mag je blij zijn met elke reactie. Nieuwe collega’s met voldoende kennis en ervaring zijn lastig te vinden. Je ziet ‘t ook terug aan het aantal technische opleidingen. Toen ik hts deed, had je overal in Nederland hbo’s voor Civiele Techniek. Maar vanwege het dalende aantal studenten zijn er in 25 jaar al verschillende opleidingen gestopt.”

In die eerste paar jaar bij CROW gaf Sjaak vijftig keer de basis cursus UAV-GC. Cursisten leerde hij de beginselen van het werken met geïntegreerde contracten.

“Je probeert het denken van deelnemers om te zetten. Ze zitten vaak al jaren in een patroon en opeens wordt een heel andere werkwijze gevraagd. Als cursusleider heb je één dag de tijd om hen die andere manier aan te leren. Dus daar ligt een uitdaging, maar na de zoveelste keer dacht ik: jongens, ik heb ‘t er mee gehad. Steeds weer diezelfde stof doorgeven is niet aan mij besteed. Gelukkig heb ik collega’s die daar geen enkele moeite mee hebben, maar inhoudelijk wilde ik weer verder.”

Toen Sjaak bij CROW begon, was er al veel aandacht voor digitalisering. En dat werd alleen maar meer.

“In 2006 is de digitale registratie van bestekken ingevoerd. Collega’s van toen hadden dat helemaal voorbereid en ook de bestekschrijfsoftware was daar op aangepast. De helpdesk van CROW moest de gebruikers ondersteunen bij het invoeren van de juiste gegevens. Helaas kende het systeem behoorlijk wat kinderziektes. Na wéér zo’n lange dag van inlogproblemen oplossen, ben ik naar ons afdelingshoofd gestapt. Ik zei dat het niet langer werkbaar was en dat er nu écht iets moest gebeuren. Dat vonden ze een prima idee, als ik er zelf maar een oplossing voor aandroeg. Dat heb ik dus gedaan. Vanwege mijn werkervaring kon ik daar prima mee uit de voeten. Het verbeteren van de digitale registratie van RAW-bestekken is een belangrijke stap geweest.”

Sjaak kwam dus binnen als consultant en trainer, maar schoof uiteindelijk steeds meer op naar projecten voor beheer en onderhoud van de RAW-systematiek. Met ICT als belangrijk aandachtspunt.

“De ontwikkelingen op ICT-gebied zijn de laatste jaren in een stroomversnelling geraakt. In 2010 is de hele RAW-systematiek omgebouwd in XML; dat is het formaat waarin bestekken worden uitgewisseld. Alles moest daar op worden aangepast. Niet alleen bij ons, maar ook bij alle gebruikers. Ik wist iets van automatisering, maar niet van XML. Dus dat heb ik mij – met hulp van Google en input van anderen – ook eigen gemaakt. Ja, ik vind het leuk om te blijven leren en ontwikkelen. Anders wordt het leven al snel saai. Heel eerlijk: ik zat wel eens bij overleggen over ICT waarbij ik dacht: waar hebben ze het over? Dat vond ik dan vervelend, dus dan ging ik ‘t toch zelf uitzoeken.”

Terugblikkend had hij misschien nog meer het ICT-pad op kunnen gaan. Maar spijt heeft hij daar niet van.

“In de jaren negentig maakte de ICT een bloeiperiode door. Zeker ook rondom de millenniumwisseling met alle verwachte computerproblemen. Daarna kreeg je nog de overgang op de euro, met eveneens onzekerheid over de systemen. Je had toen veel ICT-bedrijven en het was *booming business*. Daarna was de hype rondom ICT enigszins weg en juist de laatste tijd – met alle mogelijkheden rondom data – zie je weer veel ontwikkeling. Maar ik verkijk mij er niet op; je moet van goeden huize komen om up-to-date te blijven. De techniek verandert continu en op dat hoge niveau loop je al snel achter. Als ik er iets mee had gewild, dan had ik volledig moeten overstappen. Maar daarvoor vond ik het andere ook te interessant.”

Sjaak blikt tevreden terug op zijn jaren bij CROW.

“In de eerste plaats vanwege het team. Als je leuk werk hebt, maar je doet het samen met vervelende collega’s, dan is de aardigheid er snel vanaf. Je kan ‘t dan nog beter andersom hebben. In ons geval was het beiden goed. Dat vergeet ik nog te vertellen: bij mijn werk binnen CROW kwam ook vaak het juridische aspect bovendrijven. Hoe stel je zo’n bestek nu waterdicht op? Dat vind ik bijzonder interessant. Als ik nu een opleiding zou moeten kiezen, dan was ik misschien wel iets juridisch gaan doen.”

Sjaak vindt het leuk om de dingen goed uit te zoeken om er vervolgens met collega’s over te kunnen sparren.

“Samen kom je tot nieuwe, soms onverwachte inzichten. Je

moet mij dus niet in een kamertje apart zetten. Ik vind het heerlijk om geconcentreerd te werken, maar ik heb ook echt collega's nodig om 't werk tot in de puntjes te kunnen doordenken. En het mooie van het werk bij CROW is dat het een maatschappelijk doel dient. Je helpt duizenden mensen die in een belangrijke sector werken. Dan denk ik niet alleen aan de beleidsmedewerkers bij die ruim vierhonderd gemeenten, maar ook aan de honderden ingenieursbureaus, aannemers en andere gerelateerde organisaties. Het voelt goed om daar iets voor te mogen betekenen."

Zijn ervaring met rioolonderhoud kwam ook bij CROW goed van pas. Sjaak werkte onder meer mee aan een nieuw deel binnen de RAW-systematiek rondom rioolrenovatie.

"In de afgelopen tientallen jaren is de rioolrenovatie sterk verbeterd en zijn ook de eisen aangepast. Aan de daadwerkelijke renovatie gaat altijd een flink stuk voorbereiding vooraf. Juist voor die voorbereidende werkzaamheden zijn veel nieuwe eisen geformuleerd. Met een werkgroep hebben we voor het nieuwe systeem de eisen opgesteld. Die zijn sinds 2020 in de RAW-systematiek opgenomen."

"Of je een riool renoveert of compleet vernieuwt, hangt sterk af van de bodemgesteldheid in Nederland. In het westen heb je te maken met zettingsgevoeligheid waardoor een buis soms over een lange afstand is verzakt. Zoiets verlaagt de functionaliteit en meestal is renovatie dan niet de beste oplossing. Dus daar kies je sneller voor vervangen. Stichting RIONED heeft een groot aantal richtlijnen gepubliceerd rondom riolering. Samen met hen hebben we delen van de RAW-systematiek geschreven of aangepast. Om een voorbeeld te noemen: de contractbepalingen van RAW op gebied van rioolinspectie hebben we goed laten aansluiten op de richtlijnen van RIONED."

Sjaak heeft ook bijgedragen aan het RAW-hoofdstuk over het werken met verontreinigde grond en verontreinigd water. Juist over vervuiling is veel te doen. In de media duiken regelmatig verhalen op over sjoemelpraktijken.

"De regelgeving is strak en streng, daar ligt het niet aan. Maar mensen zoeken de grenzen op, dat zit er nu eenmaal in. Heel soms ligt het ook aan de regelgeving. Die is dan niet logisch of onduidelijk. Het is wel gebeurd dat de overheid opdracht gaf om een voormalig industrieterrein volledig schoon op te leveren. Alsof je er een moestuin kon beginnen. Vervolgens werd ijskoud aangekondigd dat op diezelfde plek een ander

bedrijventerrein zou komen. Tja... Inmiddels is die wetgeving ook aangepast. Gelukkig wordt steeds beter gekeken naar de bestemming en leren we van voortschrijdend inzicht."

"Binnen de RAW-systematiek werken we met paritair samengestelde werkgroepen, dus daar zitten altijd vertegenwoordigers in van gemeenten, aannemers en ingenieursbureaus. Bij het opstellen van RAW-teksten kom je samen tot het beste resultaat, maar je krijgt het nooit helemaal honderd procent. Dat heb ik wel geleerd; iedereen moet ergens even slikken. Toch creëer je door die werkwijze draagvlak en merk je in de praktijk dat men zich makkelijker aan afspraken houdt."

Het is anders om nu afscheid te nemen, vertelt Sjaak. Vanwege die lange coronaperiode heeft hij zijn collega's weinig gezien.

"Het voelt zelfs alsof je al een beetje afscheid hebt genomen. Als je vooral thuis werkt, ontstaat meer afstand tot elkaar. Je zag elkaar twee keer per week via een online verbinding, maar da's wel anders. Ik zit in een team van tien collega's en sinds juni kunnen we weer eenmaal per twee weken fysiek samen vergaderen. Ik ben enorm blij met die versoepeling, want ik heb het echt gemist. Ik blijf - op afstand - volgen hoe de RAW-systematiek zich verder ontwikkelt. Uiteraard. Voor het team liggen nog veel uitdagingen te wachten, omdat er binnen een jaar nog twee ervaren collega's met pensioen gaan."

Volgend jaar bestaat de RAW-systematiek vijftig jaar. Eigenlijk jammer dat Sjaak dan al uit dienst is. Gaat hij CROW überhaupt missen?

Lachend: "Misschien krijg ik nog een uitnodiging voor het feestje. Dat zou best leuk zijn natuurlijk... Wat ik niet ga missen, is de terugkerende discussie over de urenverdeling en het jaarplan. Daar kreeg ik weinig energie van, maar blijkbaar hoort dat erbij. Uiteraard ga ik de collega's missen, want je bouwt prachtige contacten op. Wat ik zeg; ik heb hier altijd met veel plezier gewerkt."